

Yıl: 4, Sayı: 12, Ağustos 2017, s. 276-283

Mahmut DÜNDAR¹

İSLAM'IN IRKÇILIK KARŞISINDAKİ TUTUMU VE KARDEŞLİK EĞİTİMİ²

Özet

Kavminin zulmüne yardım edip Allah'ın uygun görmediği özelliklerle kavmiyle övünmeyi ırkçılık olarak gören dinimiz İslam, ırkçılığı reddetmiştir. Nitekim Allah, ırka değil inanca vurgu yaparak müminlerin kardeş olduklarını belirtirken, farklı millet ve kavim likte olmanın tanışıp kaynaşma ve ümmet olma aracı olarak belirtmiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed de ırkçılığı savunanın ve ırkçılık için savaşıp ölenin Müslümanlardan sayılmadığını belirtirken her fırsatta, “Kendisi için istediğini mümin kardeşi için istemeyen mümin olamaz” ifadesiyle kardeşliği tesis etmeyi teşvik etmiştir. İslam'a göre Müslümanlar arasında kardeşlik tesis edilirken, “can, mal ve ırz” larını güvencede tutularak gayri Müslim toplumların insani ilişkilerinin gereklerini de teminat altına alınmıştır. Ancak günümüz modern dünyada Avrupa ülkeleri, kullandıkları “eşitlik, özgürlük, bağımsızlık ve adalet” kavramlarının içerikleriyle zıt bir uygulama içerisinde oldukları halde, bu uygulamalarının faturasını da Müslümanlara kesmektedirler.

Bu çalışmamızda İslam'a göre ırkçılığın anlamı ve zararları ile yasaklılığı, İslam'da oluşturulan kardeşlik bilinci ve olumlu sonuçları üzerinde duracağız.

Anahtar Kelimeler: İslam'da ırkçılık, kardeşlik, kardeşlik eğitimi, İslam, ümmet

ISLAM'S ATTITUDE AGAINST RACISM AND EDUCATION ON BROTHERHOOD

Abstract

The honourable religion of Islam rejects racism, deeming participation in cruelty of one's people and one's pride in one's people for characteristics not

¹Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, mahmutlardan@hotmail.com

² Bu makale Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi ev sahipliğinde 18-20 Mayıs 2017 tarihinde düzenlenen II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunduğum tebliğden oluşmaktadır.

deemed appropriate by the Allah as racism. Indeed, the Allah has emphasised belief rather than race, thus showing all believers are brothers, revealing that being from different nations and peoples is only a means for meeting and uniting with one's brothers and becoming one community. Our Prophet Muhammad has also stated those who defend racism and make war and die for racism aren't counted among the Muslims, and at every opportunity he has remarked "One who doesn't wish what he wants himself also for his brother cannot be a faithful Muslim" to encourage brotherhood between the faithful. According to Islam as brotherhood is established between the Muslims, requirements of human relations in and with non-Muslim communities are also assured by ensuring security of their "lives, chattels and chastity". However, it is regrettably seen that European countries of the modern world conduct practices completely contrary to the content of the concepts of "equality, freedom, independence and justice" they claim to uphold, and encumber Muslims with the consequences of these practices.

In this study we will deliberate on meaning and detriments of racisms and the taboo against racism in Islam, and we'll discuss the awareness of brotherhood fostered by Islam and its positive results.

Key Words: Racism in Islam, brotherhood, education on brotherhood, Islam, community

1.Giriş

Sosyal yaşam içerisinde, yapısı gereği sosyal bir varlık olan insanın sosyal gruplarını bir birine bağlayan halkaların kolay kırılabilirdiğini görmekteyiz. Bu ne denle bu halkaların desteklenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bir takım ülkeler, bunu tesis etmek için ırkçılığı geri plana iterek özgürlük, eşitlik ve kardeşlik anlayışını geliştirmek istemişlerdir. Bununla insanlar arasındaki dengeyi tesis etmeyi arzulamışlardır. Zira ırkların tercihi olmadığı gibi, üstünlük vesilesi de olmamalıdır. Adil olan, insanların birlikte yaşayabileceği ve insanların haklı öncelikleri ile arzuları adına hareket etme alanını bulduğu doğru bir devlet anlayışına sahip olmaktır. Bunun için de adalet, eşitlik ve sosyal yaşam içerisinde kardeşlik kavramlarını insanlar için dengeli alanlara oturtmak gerekmektedir. Ancak Fransız Devriminin sloganı olan "özgürlük, eşitlik ve kardeşlik" kavramlarını örnek alan bu ülkelerde yukarıda belirtilen ve olması gereken şekilde gerçek uygulamalar bulunmamakta ve ancak halkın zihninde bu kavramlar varlık gösterebilmektedir. (Leaman2010:31-32,37)

İslam, insanların kendi aralarında oluşturmaları gerektiği sosyal bağların oluşmasına engel teşkil eden ve üstünlük iddiasında bulunma anlayışına dayalı olan ırkçılığı şiddetle reddetmiştir. Çünkü üstünlük taşıyan ırka karşı üstünlük taslanmaktadır. Dolayısıyla kabaran ırkçılık damarlarıyla ayrılıklar ve düşmanlıklar başlamakta, toplumlar bölünmekte ve fitne ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle tarihin süreçlerinde ırkçılık yüzünden cinayetler işlenmiş ve savaşlar çıkmıştır. İrkçılığın fitne sebebi olduğunu gören İslam dini, bunun yerine ümmet ve kardeşlik bilincini geliştirerek takvayı üstünlük ölçüsü olarak kabul etmiştir. Takva ve ümmet bağlantılı İslami anlayışa işaret eden İmamı Gazzali şu ifadelerde bulunmuştur: "Dünya bir yolculuktur, ömür bir gemi, birlikte yaşayanlar da bu geminin yolcularıdır. Yolculukta yol arkadaşlarıyla iyi geçinip onların haklarına riayet etmek gerekmektedir."(el-Gazzali 2010: 117) Haliyle hak ve hukuka riayet eden insanlar arasında katliam, yoksulluk ve vahşet yaşanmaz.

Zira bütün insanlar, bir kadın, bir erkek ve topraktan yaratıldıklarından aynı tabiata mensup olmakla (Hucurat 49/13; el-Heysemi 1971: 266) birbirlerini anlayabilecek kardeş niteliğindedir. Bu kardeşlerin birbirlerinin can, mal, din, namus ve neslini korumakla yükümlü oldukları, dinimizce gerekli bir görev olarak görülmektedir. Bununla ilgili birçok örneği barındıran İslam tarihinde görüldüğü üzere dinimiz İslam, insanların coğrafyalarını, politikalarını, renk ve ırklarını dikkate almaksızın, kardeşliklerini kabul etmiştir (Ulfat Aziz-us-Samad2006: 171,173). Ancak şu da bilinmelidir ki İslam dini, ailesini, soyunu ve milletini sevme anlayışına karşı değildir. Karşı çıkılan yukarıda belirtilen sonuçlara sebep olan ve ırkçılık sayılmakta olan ırkını üstün görüp adaletsizlik yaparak başka ırkın mensuplarına kötülük ve zulmetmektir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) , “insanın kavmini sevmesi ırkçılık değildir.” Demiştir (İbn Hanbel2008: 107,160). İslam dininde din kardeşliğinin biyolojik kardeşlikten daha değer ve saygıyı bulduğunu ifade edilmiştir. Tabi ki biyolojik kardeşlik, din kardeşliğini de içeriyorsa pekiştirmeli bir kardeşlik hukukunu gerektirmektedir. Zira bu durumda hem hukuki norma göre ve hem de İslami değer ve saygısına göre bir kardeşlik elde edilmektedir (Toshihiko Izutsu 2010:116-117).

2.İslam'a Göre İrkçılığın Anlamı, Zararları ve Yasaklılığı

İslam'a göre ırkçılığın ne anlama geldiğini belirttikten sonra ırkçılığın insanlığa ve topluma verdiği zararlar ile insanın dünya ve ahiret saadetini amaçlayan İslam'ın ırkçılığa karşı çıkışı ve ırkçılığı yasaklaması üzerinde durulmaktadır.

İrkçilik: Asabiyete dayanmaktadır. Asabiyet ise, sözlük olarak Arapça'da(عصب) köküne dayanan ve ismi fail olan (عاصب)'ın çoğulu olarak saranlar ve kuşatanlar anlamına gelmektedir. Terim olarak ise kan bağına bağlı akrabaların meydana getirdiği topluluktur (İbn Manzûr ty. :505-506). Buna bağlı yapılan genel bir tanımla asabiyet-ırkçılık, aralarında kan bağı bulunan topluluğa mensup fertlerin, gerek kendilerine yönelik yapılan dış tehlikelere karşı koymada ve gerekse de kendilerince diğer topluluklara yapılan saldırılarda tereddütsüz oluşan birliktelik ve dayanışma anlayışıdır (Çağrııcı 1991: 453). Ancak bu tanımdan da anlaşılacağı üzere buradaki olumsuzluğun temelinde haksızlık halinde bile kavminin desteklenmesi olayı bulunmaktadır. Oysaki İbn Haldun'un da belirttiği üzere kişinin, zulme uğramış herhangi bir yakınına destek vererek onu zulümden kurtarması elbette ki arzu edilen insani ve İslami bir durumdur (İbn Haldun 1957:484). Böylece kendi ırkına taassup derecesinde bağlı olmak, ırkının diğer ırklardan mutlak olarak üstün olduğuna inanmayı gerektirdiğinden Hz. Peygamber (s.a.v.), kan bağına dayalı ve Araplar arasında sürekli cereyan eden düşmanlığa neden olan bu asabiyet-ırkçılık anlayışı yerine inanç merkezli bir bütünleştirme anlayışını getirmiştir (İhsan Nass 1964:173-174). Böylece İslam'a göre yasaklanan ve ırkçılık olarak görülen; yukarıda da değinildiği üzere kendi ırkını üstünlük vesilesini sayarak diğer ırkların mensuplarını aşağılama, küçümseme ve onlara her türlü eşitsizliği, adaletsizliği, hakaret, zulüm ve haksızlığı reva görmektir. Bu da kişinin kavmini sevmemesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Nitekim Ebu'l-Fasile (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.), e:

-“Kişinin soyunu ırkını sevmesi ırkçılık mıdır? diye sorduğunda Hz. Peygamber (s.a.v.):

-“Hayır, ancak kişinin soyuna ırkına zulüm üzerinde yardım etmesi ırkçılıktır.” cevabını vermiştir (Ebu Davud ty.: 331). Böylece Hz. Peygamber (s.a.v.), ırkçılığın ancak yukarıda belirtilen ve zulüm diye nitelendirilen olumsuzluklarla olabileceğini belirtmiştir.

İrkçılığın Zararları: Yüce dinimiz İslam, kişileri ırklarına göre değil, amel ve takva boyutlarıyla değerlendirmekte ve bu ölçütü de üstünlük vesilesini saymaktadır. Nitekim Yüce Allah(c.c.), “Müminler ancak kardeştir” (Hucurat 49/10) ayeti kerimesi ile inanca vurgu yaparken, “Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Sizi milletler ve kabileler haline koyduk ki, birbirinizi kolayca tanıyasınız. Şüphesiz Allah’ın yanında en değerliniz O’na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır.” (Hucurat 49/13) ayeti kerime ile de farklı millet ve kavimlikte olmanın tanışıp, kaynaşma ve ümmet olma aracı olarak belirterek üstünlük ölçüsünün takva olduğunu vurgulamıştır. Zira İslam’ın insanlık için değer ölçütü olarak uygun gördüğü takva ve amel boyutunun yerine insanların iradeleri dışında sahip oldukları özelliklere bağlı öne çıkarılan ırkçılığın, değer ölçütü olarak ele alınmasının birçok zararları bulunmaktadır. Bunlardan en önemlilerinden bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1-İrkçılık üstünlük iddiasına dayandığından toplumun birliğine ve kardeşliğine engeldir. Zira etki ve tepki olayına dayalı üstünlük iddiasında bulunana karşı diğer taraftan da üstünlük iddia edilecektir. Bu da tartışmalara, birbirlerini kırmalara ve ırkçılık damarlarının kabarmasına neden olmaktadır. Haliyle ayrılıklar ve düşmanlıklar başlayabilmekte, cinayetler işlenebilmekte, savaşlar çıkabilmekte, insanlar ölebilmekte, zulüm görebilmekte ve sürgün edilebilmektedir. Nitekim Alman ırkının üstünlüğü iddiasında bulunan Hitlerin Almanya’ya ve diğer ülkelere ne tür felaketler getirdiğini tarihten öğrenmekteyiz (Miles 2000: 10-11).

2-İrkçılık toplumu bölerek ümmet şuurunu yok ettiğinden anarşi, terör ve fitneye sebep olmaktadır. Zira İslam’ın ümmet anlayışıyla önerdiği uzlaşma, anlaşma ve birleşmenin yerine oluşan ırkçılık vesilesi ile ayrılık ve nifak görülebilmektedir. Nitekim günümüzde İslam coğrafyasında Müslüman kanlarının akmasının altında yatan temel nedenlerden biri de Batı’nın bilinçli olarak Müslümanlar arasında yerleştirdiği ırkçılıktır. Hâlbuki birçok din ve ırkın Amerika’da bulunması sorun teşkil etmezken İslam ülkelerinde ırkçılık tırmandırılarak bu unsurlar sorun haline getirilmektedir. Aynı zamanda Avrupa’da başka azınlıkların kimlikleri ve hakları tanınmazken (Güneş2013: 12-24) Avrupa ülkeleri, İslam ülkeleri için ırkları, kültürleri ve dilleri ön plana çıkararak bu anlamdaki hakların savunuculuğunu yapmaktadırlar.

3-Her ırk ve renkte insanı yaratan Yüce Allah (c.c.)’ın takdir ve iradesi ile, kulları buldukları ırkta yaratılmışlardır. Yüce Allah (c.c.) ise, “müminler ancak kardeştir” (Hucurat 49/10) ifadesi ile iman ve İslami kardeşlik için temel ölçüt olarak belirtmiştir. İrkçılık ise ayrımcılık olduğundan dayanışma, yardımlaşma ve merhameti gerektiren ve İslam’ın öngördüğü kardeşliğe engel olmaktadır.

İrkçılığın Yasaklılığı: İslam Dini, birtakım olumsuzlukları kapsayan ırkçılığı şiddetle reddetmiştir. İrkin üstünlüğüne inanmayı ortadan kaldırmış ve asabiyetin esasını oluşturan soy üstünlüğü ile kabilecilik anlayışını kesinlikle reddetmiş (Tekasür 102/1-8) ve üstünlüğün ancak kişinin kendi gayretiyle gerçekleşebilecek olan takva ve kullukta olduğunu belirtmiştir (Hucurat 49/13). Bu konuda ayetlerin yanında hadisi şerifler de bulunmaktadır. Nitekim Yüce Allah (c.c.) ayeti kerimelerde ayrılık ve düşmanlığı kınadığı gibi, dargın olanların arasının düzeltilmesini istemiştir (Enfal 8/1.;Hucurat 49/10). Hz. Peygamber (s.a.v.) de “İrkçılık uğruna ölen de öldüren de bizden değildir.” (Ebu Davuda.g.y.: 332) ifadesinde bulunduğu gibi, Veda Hutbesi’nde de “Arabın Arap olmayana bir üstünlüğü yoktur.” (İbn Hişam1955b: 412,603) ifadesinde bulunmuştur.

İslam dini, asabiyeti-ırkçılığı cahiliye âdeti olarak nitelendirmiş, bu uğurda hareket edenleri de kınamış, bunun olumsuz etkilerinden Müslümanları korumaya çalışmış ve asabiyete dayalı bağlılık duygularını eğiterek bu duyguları sıla-ı rahim ve cihad anlayışına dönüştürmüştür (Nisa 4/1). Nitekim Yüce Allah (c.c.), asabiyete dayalı yapılan mücadele, kan davaları ve savaşlar yerine, İslam dininin gerçeklerini kavratmak, hak ve hakikatı hâkim kılmak için mallarıyla ve canlarıyla mücadele anlamında olan “cihad” ı öğretmiş ve emretmiştir (Tevbe 9/41). Hz. Peygamber (s.a.v.) ise, asabiyete dayalı ırksal üstünlüğe bağlı gerçekleşen zulüm duygusunun yerine muhtaç olan akrabaya yardım etme ve zulme yeltenen akrabanın zulmüne engel olma anlamına gelen “sıla-ı rahim”i öğretmiş ve bunu da Allah(c.c) ve ahiret gününe inanmanın gereğini söylemiştir (Buhari 2010b: 32).

3.İslam'da Oluşturulan Kardeşlik Bilinci ve Olumlu Sonuçları

İslam, Adem oğullarını imanda kardeş edinerek üstünlük ölçüsünü de takvayı uygun görmüştür. Nitekim kendisine inanmayan oğlu için “ailemendendir.” diyen Hz.Nuh'a Yüce Allah(c.c.), ailesinden olmanın ölçüsünün iman olduğunu ve dolayısıyla imandan yoksun olanın oğlu bile olsa ailesinden olamayacağını belirtmiştir (Hud 11/45-46). Yine Yüce Allah(c.c.):“Ey iman edenler, babalarınız ve kardeşleriniz eğer küfrü imana tercih etmişlerse onları dost edinmeyin. Sizden kim onları dost edinirse işte onlar, zalimlerin ta kendileridir.” (Tevbe 9 /23) ifadesinde bulunmuştur.

İslam, uygun gördüğü kardeşlik için de yapılması gerekenleri belirtmiştir. Şöyle ki Yüce Allah (c.c.) ayeti kerimelerde şu ifadelerde bulunmuştur: “Topluca Allah'ın ipine sınımsız sarılınız, ayrılığa düşmeyiniz, Allah'ın size olan nimetini hatırlayınız, hani birbirinize düşmandınız da o kalplerinizi kaynaştırdı ve O'nun lütfü ile kardeş oldunuz.”(Ali İmran 3/103),“İyilikte yardımlaşın kötülükte yardımlaşmayın.”(Maide 5/2), “Birbirlerinizle çekişmeyin.” (Enfal 8/46), “Ayrılıp ihtilaf edenlerden olmayın.”(Ali İmran 3/105), “Kâfirler birbirlerinin yardımcısıdır. Eğer siz birbirinizin yardımcısı olmazsanız, aranızda fitne ve fesat çıkar.”(Enfal 8/73), “O müminler ki haklarına, yurtlarına tecavüz edildiği zaman yardımlaşır.” (Şuarâ 26/39), “Kim bir mümini öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur, kim de bir insanın yaşamasına sebep olursa, bütün insanları yaşatmış gibi olur.” (Maide 5/ 32) Peygamberimiz (s.a.v.) de hadisi şeriflerde şu ifadelerde bulunmuştur: “ Kendi nefsi için istediğini mümin kardeşi için istemeyen hakiki mümin olamaz.” (Buhari 2010a:56), “Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Ona zulüm etmez, onu tehlike anında yalnız bırakmaz. Kim kardeşinin ihtiyacını görürse, Allah da onun ihtiyacını görür. Kim bir Müslüman'ı bir sıkıntıdan kurtarırsa, Allah da o yüzden onu kıyamet gününde sıkıntıdan kurtarır. Kim bir Müslüman'ın ayıbını örterse, Allah da onun ayıbını örter.” (Canan1988:147), “Allah'a yemin olsun ki (3kere) komşusunun zararından emin olmayan kimse inanmamıştır.” (Canan a.g.y.: 209), “Müslüman Müslüman'ın kardeşidir, ona hıyanet etmez, yalan söylemez ve onu sahipsiz bırakmaz, Müslüman'ın ırzı, malı, kanı Müslüman'a haramdır. Bir Müslüman'ın kardeşine hakaret etmesi kötülük olarak ona yeter.” (es-Suyuti 2000: 118; Ebu Davuda.g.y.: 270), “Size bir ve beraber olmanızı tavsiye ederim. Ayrılığa düşüp de dağılmanızdan şiddetle kaçınmanızı isterim. Zira şeytan yalnız olana yakın olur. Birlikte yaşayanlardan uzak durur.” (Tirmizi 1978: 404), “Allah'a yemin ederim ki, iman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de olgun mümin olamazsınız ve aranızda selamı yayınız.” (en-Nevevî ed-Dımaşkı 1992:155), “Müslüman'ın Müslüman üzerindeki hakkı beştir: Selamını almak, hasta iken ziyaretine gitmek, cenazesine katılmak, davetine icabet etmek, hapsirınca yerhamükellah demek”(

Canana g.y.:110), “Müslüman’ın en hayırlısı, yemek yediren, tanıdığına ve tanımadığına selam verendir.” (Buhari2010a:68), “Mümin elinden ve dilinden emin olunan kimsedir.” ((Buhari2010a:55), “Mümin mümine karşı parçaları birbirini bağlayıp güçlendiren binanın yapı taşları gibidir.” (es-Suyutia.g.y.:119) Dolayısı ile burada müminin kardeşliğinin amel ve his âlemine yansımaları gerektiği belirtilmiştir.

Hiz. Peygamber (s.a.v)’in getirdiği İslam dini ile tüm ırk, kabile ve ülke mensupları eşit kabul edilmiş ve bunlara dayalı kardeşlik anlayışının yerine İslam kardeşliği anlayışı getirilmiştir. Hiz. Muhammed (s.a.v.), insanları Allah’ın varlığı ve birliği inancı etrafında din kardeşliğinde birleştirdiğinden Habeşistanlı bir köle ile Kureyşli bir asilzadeyi bile kardeş yapabirmiştir. Nitekim biri hicretten önce Mekke’de, diğeri de hicretten sonra Medine’de olmak üzere iki defa Müslümanları kardeşleştirmiştir. Mekke’deki kardeşliğin en dikkat çekici yönü ise, Kureyşli bazı Müslümanların azatlı kölelerle kardeş olmasıdır. Nitekim Hiz. Peygamber’in azatlısı Zeyd b. Harise ile Hiz. Hamza, Ebû Huzeife’nin azatlısı Sâlim ile Ebu Ubeyde b. Cerrah ve Hiz. Ebu Bekr’in azatlısı Bilal-i Habeş ile Ubeyde b. Hârise kardeş olmuşlardır (İbn Habib 1942: 70; İbn Abdilber 1966:62).

Hiz. Peygamber’in oluşturduğu kardeşlik, kısa sürede Müslümanlarca benimsendiğinden aralarında kan bağı bulunan putperest kabiledaş ve akrabalarla ilişkiler kesilmiş, başka bir kabile veya ülkeye mensup veyahut köle olan bir Müslüman’la maddi ve manevi dayanışma ile kardeşlik kurulmuştur. Nitekim Mekke’den Medine’ye hicret eden muhacirler birbirleriyle kenetlenerek İslam kardeşliği bilincine ulaştıkları gibi Medine’de bulunan ve daha önceden aralarında iç savaş bulunan Evs ve Hazrec kabileleri de aralarındaki düşmanlık zihniyetinden kurtularak din kardeşliği bilincine ulaşmışlardır (İbn Hişâm 1955a:429).

Muhacirler kendi aralarında ve Ensar kendi aralarında İslam Dini etrafında kardeşliklerini pekiştirdikten sonra Hiz. Peygamber (s.a.v.), Muhacirler ile Ensarı birbirleriyle kardeşleştirmiştir. O, Enes b. Malik’in evinde (bir rivayete göre Mescid-i Nebevî’de) onları toplayarak hiçbir muhacirin kardeşsiz kalmayacak şekilde biri muhacirlerden ve diğeri de ensardan olmak üzere ikişer ikişer kardeşleştirmiş ve bunun getirdiği sorumlulukları da taraflara aktarmıştır. Nitekim bu çerçevede Hiz. Ebu Bekir ile Hârice b. Zeyd, Abdullah b. Mesud ile Muâz b.Cebel, Mus’ab b. Umeyr ile Ka’b b. Mâlik kardeş olmuşlardır (İbn Sa’d 1985:238-239). Ancak Hiz. Peygamber’in oluşturduğu bu kardeşleştirme rastgele seçilen iki kişinin kardeşleştirilmesi değil, belki gerçekleşen hicretten altı ay gibi bir süre geçtikten sonra ve bu süre zarfında ortak vasıfları tesbit edilen kişilerin kardeşleştirilmesidir (Zebidi 1980-83: 73-78). Böylece İslam uğruna yurtlarını, servetlerini, iş-güçlerini ve yakın akrabalarını bırakıp Medine’ye gelen bu muhacir eshabın maddi ve manevi desteklenmeleri sağlanmışken, ensar ve muhacirlerin birbirlerine ısınmaları, bilgi ve tecrübelerini birleştirmeleri, ortaklaşa iş yapıp üretimi gerçekleştirmeleri ve dolayısıyla yekvücut olarak kenetlenmeleri sağlanmıştır (Sarıçam 2005:141). Ayrıca kardeşleştirme ile o günkü sosyokültürel ve ekonomik problemlerin çözümüne de kolaylıklar sağlanmıştır. Nitekim muâhât (kardeşleştirme), Araplar arasında bulunan kabilecilik anlayışına dayalı tefrikaya karşı en etkili yöntem olmuştur. Muhacirlerin sahip oldukları dini, iktisadi ve sosyal hayat tecrübelerinin ensar kardeşlerinin bu anlamdaki tecrübeleriyle birleşmesi, daha önceden Medine’nin ekonomik hayatında etkili ve söz sahibi olan Yahudilerin yerine Müslümanları etkili ve söz sahibi olma durumuna getirmiştir.Yine Hiz. Peygamber’in huzurunda bulunan kardeşlerce edinilen bilgiler, dünya maişeti gereği Hiz. Peygamber’in huzurunda bulunmayan kardeşlerle paylaşarak dini bilgilenmelerde de ortak bir

birliktelik sağlanmıştır (Algül 2005:308-309). Böylece ruhi-manevi, ilmi ve ekonomik alanları kapsayan bu muâhât ve olumlu sonuçları daha sonraki dönemlerde de Müslümanlar için örnek teşkil etmiştir.

SONUÇ

İslam'ın geldiği Arap yarımadasında hâkim olan asabiyet-ırkçılık ve buna dayalı gerçekleşen kan davaları, haksızlık yapma ve üstünlük taslanmaları İslam'la birlikte yasaklanmıştır.

Hz. Peygamber'in getirdiği İslam dini ile cahiliye döneminde uygulanan asabiyet-ırkçılığın olumsuzlukları dile getirilmiş, bu olumsuzluklara uygun yaşayanlar kınanmıştır. Bunun yerine birliktelik ve dayanışmayı gerektiren din kardeşliği zihniyeti ön plana çıkarılarak insanlara benimsetilmiş ve bunun gerektirdiği bir yaşam tarzı uygulanmıştır.

Asabiyet ve kan davaları duygularını da eğiten İslam dini, asabiyet duygusunda bulunan bağıllığı eğiterek sıla-ı rahime dönüştürmüş, kan davalarında bulunan intikam ve üstün gelme duygusunu da eğiterek din kardeşliğini pekiştirmeye, yapılan haksızlıkları gidermeye, dinin gerçekleri ile hak ve hakikati hâkim kılmaya dönük olan cihad ruhuna dönüştürmüştür. Ayrıca özel çaba ve gayret de teşvik edilerek bu çabaya dayalı takva ve amel üstünlük ölçüsü olarak kabul edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Algül, Hüseyin, "Muâhât", *Türkiye Diyanet Vakfı(TDV) İslam Ansiklopedisi*, C.30, İstanbul 2005, s.308-309.
- Buhari, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail (2010a).*Sahih 'ul-Buhari I* (Harun Yıldırım,ter.). İstanbul: Sağlam Yayınları.
- Buhari, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail (2010b).*Sahih 'ul-Buhari VIII* (Harun Yıldırım,ter.). İstanbul: Sağlam Yayınları.
- Canan, İbrahim (1988).*Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi*. c.10. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çağrı, Mustafa (1991) ,"Asabiyet", Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA). C. 3. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s.453-455.
- Ebu Davud, Süleyman b. Eş'as es-Sicistani (ty).*Sünen*. c.4. İstanbul:el-Mektebetu'l-İslamiyye.
- el-Gazzali, Ebu Hamid Muhammed b.Muhammed (2010).*el-Erbâin fî Usuli'd-Din* (Dinde Kırk Esas(Abdulhalık Duran,çev.), İstanbul: Hikmet Neşriyat.
- el-Heysemi, NuruddinEbu'l-Hasan Ali b. Ebi Bekir b. Süleyman (1971). *Mecmeu'z-Zevaid ve Menbeu'l-Vefaid* . c.3.Beyrut: Daru'l-Me'munli't-Turas.
- en-Nevevî ed-Dımaşkî, el-İmam Ebi Zekeriya Yahya b. Şeref (1992).*Riyazu's-Salihin*.Dımaşk: Daru'l-MemunLi't-Turas.
- es-Suyuti, el-İmam Hafız Celalüddin(2000).*et-Tevşih 'Ale'l-Camii's-Sahih (Sahihu'l-Buhari)*. C.3. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Güneş, Mehtap(2013).*Türkiye'de Siyasal Dergilerde İrkçı-Ayrımcı Söylemler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- İbn Abdilber, Ebu Ömer Yûsuf(1966).*ed-Dürer fi İhtisâri'l-Meğazi ve's-Siyer*, (Şevki Dayf,tah.).Kahire.
- İbn Habib, Muhammed (1942).*Kitâbu'l-Muhabber* (Eliza Lichten-Stadter,tah.).Haydarâbad
- İbn Haldun, Ebu Zeyd Abdurrahman (1957).*Mukaddime. c.2.* (Ali Abdulvahid el-Vafi,thk.). Mısır.
- İbn Hanbel, Ahmed (2008).*Müsned* (Ahmed Muabbid Abdulkerim,thk.). c.4. Dımaşk:Daru'l-Minhac.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik (1955a).*es-Sîretü'n-Nebeviyye I* (Mustafa es-Sakkâ-İbrahim el-Ebyârî-Abdulaziz Şelebi,tah.). Kahire.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik (1955b).*es-Sîretü'n-Nebeviyye II* (Mustafa es-Sakkâ-İbrahim el-Ebyârî-Abdulaziz Şelebi,tah.). Kahire.
- İbn Manzûr,Ebu'l-Fadl Muhammed b. Mûkerrem b. Ali el-Ensari (ty).*Lisanü'l-Arab. C.1.* Beyrut:Daru Sadır.
- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed (1985).*et-Tabakâtü'l-Kübrâ. C.1.* Beyrut.
- İhsan Nass (1964).*Asabiyyetü'l-Kabeliyye*, Beyrut.
- Leaman,Oliver (2010).Özgürlük,eşitlik ve kardeşlik ne kadar makul bir politik slogandır: *BursaBirinci Uluslararası Felsefe Kongresi 14-16 Ekim 2010* (s.31-41).
- Miles, Robert (2000).*İrkçılık*. İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Sarıçam, İbrahim (2005). *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Tirmizi, Ebu İsa Muhammed b.İsab.Sevre (1987).*Sünen* (Kemal Yusuf el-Hût,tah.).c.4 Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Toshihiko Izutsu (2010).*Kur'an'da Dini ve Ahlaki Kavramlar* (Selahattin Ayaz, çev.).Pınar Yayınları: İstanbul.
- Ulfat Aziz-us-Samad (2006).*A Comparative Study of Christianity and İslam*. Delhi.
- Zebidî, ZeynüddinAhmed b. Ahmed (1980-83), *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i SarîhTercemesi* (Ahmed Naim-Kâmil Miras,çev.). c.7. Ankara:Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.